

göz önüne alınca, çarşı yerinin intihabındaki isabet derhal anlaşılır. Bu gün 300 dükkan, 30 kadar han ve içindeki 1000 ticaretgâhile bu çarşı ve bedestenlerin, şark ve garp memleketlerinin birinde emsali ne görül-müştür; ne görülecek.

Çarşı haricinde balık pazarı, bahçe kapısı, demir kapı, Aya-sofya, Mahmud Paşa, Fatih'de Sultan pazarı, Sarayhanebaşı Fener, Balat vesaire gibi mev-kilerde Fatih'in vakfettikleriyle beraber 5000 kadar daha dükkân vardır. Hepsini beraber onbin üstündedir. Fatih devrinde yüzünü aşmayan İstanbul nüfusu için fazla görülecek bu miktar, padişahın ileride varacağı inkişaf mertebesini ilk günlerden hesaplayarak şehri kurduğunu ispat etmektedir. İleriye bu kadar dükkân yetişmemiştir.

Bedestenler, büyük Bedesten, Sandal ve Galata olmak üzere üç tanedir. Edirne, Bursa ve sair şehirdekilerden daha büyüktür. Hepsinin etrafına dükkânlar ve iç tüneller vardır. Söylemeye ne hacet, bunların kıymeti ise herkesçe bilinir.

İşte ,mâbedi ilim ocakları, ticaret ve sanat destgâhlarıyla İstanbul şehri böyle doğdu, durmadan serpildi; Dünyanın madeten en güzel mânen en özlü, en kıvamlı beldesi oldu. Fakat Arslanların nâdanlar elinde ke-di gibi küçülmesi nevinden, düştü düştü; bu günkü yoluk, yümün-süz halini buldu.

Şimdiye kadar kale içinden bahis açtık; bir de dışarıya taşan gümrâh varoşları vardı. Daha ilk günlerde, bir sürücü mandirasından ibaret Eyup gelişti ve şehirle arasındaki boş kırlarda mahalleler teşekkül etti. Yedikule de Fatih devrinde te'sis olundu. Halicin karşı yakası, Hasköyün, Kasımpaşa'nın fundalıkları donandı; İskân mintikaları meydana geldi. Galata'dan sonra şehir ileriye doğru yürüdü. Evvelce bomboş duran Tophane, Fındıklı, Beşiktaş, Ortaköy, Bebek, Rumeli Hisarı mamurelerle şenlendi. Fatih Rumeli Hisarını severdi. Oraya emeği geçmişti. Halil Paşa burcunda bir odada kaldığı söylenir. Boş zaman bulunca Bağa-

zın başka köylerinde, Anadolu Hisarında. Kanlıca'da gezintiler yapardı. Beykoz'da kendi ismine tokat bahçesini yaptırdığı meşhûrdur.

Bu demektir ki boğazi keşfen Fatih'dir. O halde Boğaziçi medeniyeti denilen emsalsiz, nazirsiz oluşun mimarı olarak Ebul Feth'i bilmek lâzımdır.

FATİH devrindeki 215 camii 24 medresesi, 32 hamamı, 12 hanı, bedestenleri, çarşısı, yeni kurulmuş 200 mahallesiyile, yoktan meydana gelen onbeş kadar mamûresiyle, Boğaziçi medeni-

yetiyle ve hepsini hüviyetiyle damgalayan zihniyet ve ince zevkiyle şehir böylece çehre değiştirdi. Kostantiniye'den İstanbul'a döndü.

Bu gün bu muazzam vakaayı yalnız kâğıd üstünde bilmek mevkiindeyiz. Yani sadece dil ile ikrar ediyoruz. Fakat içimize işlemiş değildir. Henüz o zihniyeti benimsememiş olduğumuz aşikârdır. Bu hâdise gönlümüzde, müfekkirimizde yer tuttuğu, yani kalb ile de tasdik ettiğimiz gün, ancak o gün İstanbul tekrar ihtida edecektir.

Vedâ

*Yüce Rabbe bin senâ selâm Fahr-ı Cihân'a
Ümid, iman, cehd ile çıkıyoruz meydâna!..
Kur'an başta tâcımız; rehberimiz Habîb'dir,
Seninle "BÜYÜK FETİH" büznillah karîbdir!..
Esecektir dâima iman yüklü o yelin,
Kurutacak kökünü, her soysuzca emelin!..*

*İlim, irfan gücümüz, îmânımız, hazımız,
Senin ile dînecek her acımız, sızımız!
"Lâ taknatû!.." sırrını veren bize sen oldun,
Âlemlerin gönlüne, ümit olup sen doldun!..
Mâteminden sıyrılıp; şu gök-kubbe, şâfak,*

*Evet... bütûn insanlık, hep bahtiyar olacak!..
Nesillerden nesile, senin feyzin akacak,
Sineleri o Nur'un, tutuşturup yakacak!
Taşdığıın o mânâ; ne büyüktür ne büyük!
İrfânınla doyan kalp, sînesinde değil yük!
Târihler yeni baştan, yazılacak îmanla,
Ûrperecek her şuur, o verdiği iz'anla!..
Sâhibiyiz bu mülkûn, dâvâ bizim dâvâmız,
Ülkemizde topyekûn; genç, ihtiyar, kadın, kız...
Nusratını bizlere, lûtfedecek Zül-Celâl,
Ebedîyyen bir daha, sönmiyecek bu Hilâl!..*

*Varlığın mülke neş'e, varlığınma semboldür,
Erecektir seninle, ölmezliğe her ömür!..
Dâim yansın meş'alen, pür-nûr olsun her sîne,
Artık sana elvedâ, ey ilâhî hazîne!..*

T. SITKI BALCI

(Konya Y. İslâm Ens. Son Sınıf Öğrencisi)